

Таким чином, процедура референдуму базується на принципах:

- Загальні засади проведення виборів та референдумів: принципи загальності, рівності, таємності голосування;
- Умови набуття і наявності права на участь у виборах та референдумах;
- Засади адміністрування виборів і референдумів;
- Засади ведення реєстру виборців (учасників референдумів).

У більшості країн Європейського Союзу принципи підготовки та проведення референдумів окреслено на конституційному рівні (Польща, Португалія, Італія, Україна). Виняток з цього правила складають країни, конституції яких взагалі не містять будь-яких положень, які б визначали принципи проведення референдумів (Бельгія, Нідерланди).

Список використаної літератури:

1. Комарова В.В. Референдумный процесс в Российской Федерации / В.В. Комарова. Москва, 2004. С. 35.
2. Референдуми в Європейському Союзі / О.Д. Чебаненко, О.Ю. Грищук, Н.В. Колодяжна, А. Євгенєва; За ред. Д.С. Ковриженка. Київ: ФАДА, ЛТД, 2007. 186 с. Бібліогр.: с. 179–185.
3. Погорілко В. Ф. Референдне право України: навч. посіб. / В. Ф. Погорілко, В. Л. Федоренко. Київ: Вид-во «Ліра-К», 2006. 366 с
4. Бондар М. Ю. Принципи конституційних референдумів в Україні / М. Ю. Бондар. // Юридичний науковий електронний журнал. 2015. №2. С. 37–40.
5. Конституція Польської Республіки (з передмовою Володимира Шаповала) / В.М. Шаповал. Київ: Москаленко О.М., 2018. 84 с.
6. Закон України від 06.11.2012 номер № 5475-VI

ЕЛЕКТРОННА ДЕМОКРАТІЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ СУЧАСНОГО КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ

Городницький П.С., аспірант кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: доцент кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук **Кулик Т.О.**

Загалом конституціоналізм трактують як політико-правову ідеологію, історично пов'язану з феноменом конституції як основного закону держави. Водночас конституціоналізм асоціюють з певними методами управління державними справами. Крім того, конституціоналізм також розглядають як практику відповідного регулювання суспільних відносин [1, с. 387].

В.М. Шаповал вказує на різні підходи до визначення конституціоналізму. Зокрема, автор зазначає, що «конституціоналізм – це, передусім, політико-правова ідеологія, інтелектуальні узагальнення, притаманні певному етапу історичного розвитку». В той же час, конституціоналізм нерідко сприймають як суспільно-політичний рух, спрямований на реалізацію відповідних ідей. Окрім цього, конституціоналізм також розглядають як державне правління у широкому сенсі (управління державними справами), обмежене за змістом

конституції. Зрештою, конституціоналізм іноді ототожнюють з практикою конституційного регулювання суспільних відносин [2, с. 17].

Т.Є. Кагановська вказує, що під конституціоналізмом можна розуміти сукупність конституційно-правових норм та практику їх реалізації, конституційних ідей, доктрин, концепцій, традицій та звичаїв, рівень правосвідомості та правової культури, що у своїй єдності позитивно впливають на всі сфери суспільного та державного життя в Україні, а також стримують державу у спробах зазіхати у сферу індивідуальної свободи людини [3, с. 87].

А.Ю. Олійник зазначає, що конституціоналізм – це система усіх юридичних явищ, які пов'язані з розробкою, прийняттям та дією конституцій, їх науковими дослідженнями та з'ясуванням конституційності, тобто міри відповідності існуючих суспільних відносин, актів та дій державних і громадських структур вимогам основного закону держави [4, с. 16].

Конституціоналізм як багатофакторне явище зайняв важливе місце в конституційно-правовій теорії та практиці. Він містить не тільки якісні конституційно-правові норми, але й їх утілення в реальних суспільних відносинах [3, с. 87].

Р.І. Благута дуже вдало, на наш погляд, вказує, що сьогодні змістовну основу конституціоналізму визначають згідно формулою «конституційно правова норма плюс практика її реалізації» [5, с. 4].

Для подальшого аналізу електронної демократії як елементу сучасного конституціоналізму, попередньо необхідно наголосити, що Стратегією розвитку інформаційного суспільства в Україні, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 року № 386-р «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні», визначено, що електронна демократія виступає формою суспільних відносин, за якої громадяни та організації залучаються до державотворення та державного управління, а також до місцевого самоуправління шляхом широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій [6].

Більш ґрунтовно явище електронної демократії розкривається у Концепції розвитку електронної демократії в Україні, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2017 року № 797-р «Про схвалення Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації», якою, зокрема, передбачено, що електронна демократія – форма суспільних відносин, за якої громадяни та організації залучаються до державотворення та державного управління, а також до місцевого самоврядування шляхом широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій в демократичних процесах, що дає змогу: посилити участь, ініціативність та залучення громадян на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівні до публічного життя; поліпшити прозорість процесу прийняття рішень, а також підзвітність демократичних інститутів; поліпшити зворотну реакцію суб'єктів владних повноважень на звернення громадян; сприяти публічним дискусіям та привертати увагу громадян до процесу прийняття рішень [7].

Аналізуючи вказані визначення електронної демократії, можемо констатувати, що в загальному розумінні вона передбачає залучення громадян

до управління державними справами шляхом широкого застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Статтею 38 Конституції України передбачено, що громадяни мають право брати участь в управлінні державними справами, у всеукраїнському та місцевих референдумах, вільно обирати і бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування [8].

Необхідно наголосити, за своєю природою, право брати участь в управлінні державними справами є одним із найважливіших суб'єктивних політичних прав громадян, а також основоположним принципом взаємовідносин між державою та громадянином [9, с. 288].

Конституційний принцип участі громадян в управлінні державними справами, закріплений у статті 38 Основного Закону, знаходить свою реалізацію також й в інших закріплених правових можливостях громадян, зокрема на здійснення влади та визначення і зміну конституційного ладу (ст. 5 Конституції України); вільно збирати, зберігати і поширювати інформацію (ст. 34 Конституції України); направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення (ст. 40 Конституції України) тощо.

Таким чином, Конституція України як Основний закон нашої держави встановила фундаментальне право громадян України на участь в управлінні державними справами, що є невід'ємною складовою сучасного конституціоналізму, а розвиток та впровадження в усі сфери суспільного життя новітніх інформаційно-комунікаційних технологій зумовив виникнення й нового конституційного-правового механізму залучення громадян до управління державними справами – механізму електронної демократії.

Список використаних джерел:

1. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. К.: ТОВ Видавництво «Юридична думка», 2007. 992 с.

2. Шаповал В. М. Сучасний конституціоналізм: нариси з історії, теорії і практики: монографія. К.: Юрінком Інтер, 2005. 560 с.

1. 3. Кагановська Т.Є., Григоренко Є.І., Григоренко Я.О., Передерій О.С. Держава у правовому вимірі. навч. посіб. у питаннях і відповідях / за ред. Т.Є. Кагановської. Харків: Право, 2013. 586 с.

3. Актуальні проблеми конституційного права України : Підручник / За заг. ред. професора Олійника А.Ю. – К.: Видавничий дім «Скіф», 2012.– 552 с.

4. Благута Р.І. Еволюція вітчизняного конституціоналізму в світлі політико-правових реформ в Україні / Р.І. Благута // Сучасний конституціоналізм: проблеми теорії та практики: матеріали наукового семінару (22 червня 2018 р.) / упор. А. І. Годяк. Львів: ЛьвДУВС, 2018. – С. 3 – 6.

5. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.05.13 р. № 386-р. Дата оновлення: 15.05.2013. URL:<http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 20.11.2019).

6. Про схвалення Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації: Розпорядження Кабінету Міністрів України від

08.11.2017 р. № 797-р. Дата оновлення: 14.02.2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 20.11.2019).

7. Конституція України від 28.06.1996. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua> (дата звернення: 20.11.2019).

8. Тацій В.Я., Петришин О.В., Барабаш Ю.Г. Конституція України. Науково-практичний коментар / редкол.: В. Я. Тацій (голова редкол.) О. В. Петришин (відп. секретар), Ю. Г. Барабаш та ін. ; Нац. акад. прав. наук України. – 2-ге вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2011. 1128 с.

ПРАВОВА ОХОРОНА КОНСТИТУЦІЇ

Гончар Н.В., здобувач ступеня вищої освіти бакалавра 2 курсу Навчально-наукового інституту № 3, Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: доцент кафедри конституційного права та прав людини, Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук **Терещенко Л.В.**

Поява та прийняття Конституції вимагає потреби забезпечення її статусу Основного закону, як закону з підвищеним ступенем стабільності та таким, що має вищу юридичну силу. Однак, потрібно пам'ятати, що Конституція - явище історично змінне та постійно розвивається і потребує удосконалення, тому мова йде про стабільність у певний історичний період існування суспільства і держави, тобто, за словами німецького юриста, державознавця, представника юридичного позитивізму Г.Єллінека: "Основні закони, як і всі інші, з невідворотною необхідністю втягнуті у потік історичних явищ"[1, с.4].

Оскільки порушення специфічного статусу Конституції може призвести до руйнування правової системи та спричинити кризу політичної системи держави, це привело до ідеї створення у державі системи різноманітних заходів правового характеру, змісту, спрямованих на припинення порушень та збереження непорушності Основного закону держави. З огляду на це зроблено спробу визначити головні завдання, що стосуються охорони основного закону держави та вказати напрями їх здійснення. Загалом мета охорони Конституції полягає у забезпеченні її стабільності, верховенства, захисті прав людини і громадянина та дотриманні принципу розподілу влади.

Завдання у сфері охорони Конституції здійснюються у таких напрямках: правова охорона конституції як основного закону, що наділений найвищою юридичною силою; правова охорона діючого порядку здійснення і організації державної влади; правова охорона взаємовідносин між особою та державою в цілому.

Оскільки дані завдання у реалізуються за допомогою певних гарантій та засобів, які в свою чергу створюють систему взаємопов'язаних та взаємодіючих елементів, то їх виконання є неможливе без з'ясування сутності поняття правової охорони конституції системи правової охорони конституції та правової категорії.

Ми не можемо дати єдине визначення змісту правової охорони Конституції, оскільки у всіх вчених є своє бачення щодо тлумачення змісту